

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

בפני כבוד השופט דב גוטליב

תובעת

פלונית

ע"י ב"כ עוה"ד דימטרי שהין ואח'

נגד

נתבעים

1. מ.ז.

2. ח.ד.

3. ח.י.

ע"י ב"כ עוה"ד חגי הוכהויזר ו/או אורן אדשה

4. י.ח.

ע"י ב"כ עוה"ד אריה צ'צ'יק

פסק דין

התובעת נדרסה לטענתה על ידי קלנועית ונגרמו לה נזקי גוף.

הצדדים חלוקים ביחס לשאלת החבות והנזק.

רקע וטענות הצדדים בתמצית:

1. בהתאם לכתב התביעה, התובעת, ילידת 29/10/1945, נדרסה על ידי קלנועית ביום 06/11/2013 בשעה 14:00 או בסמוך לכך. לעמדת התובעת, התאונה אירעה בעת שקלנועית, נהוגה על ידי המנוח, מר ח.ש ז"ל (להלן: המנוח), עלתה על המדרכה ברחוב הרצל בראשון לציון, פגעה בתובעת וגרמה לנזקי גוף (להלן: התאונה).

2. כבר עתה יצוין כי, לדאבון הלב המנוח נפטר טרם הוגשה התובענה ולא יכול היה להשתתף בהליך.

3. לתמיכה בכתב התביעה צורפה חוות דעתו של ד"ר דרור רובינסון, מומחה בתחום האורתופדיה, ולפיה בעקבות התאונה נותרה לתובעת נכות זמנית לתקופה ממושכת, ונכות צמיתה (משוקללת) בשיעור 46.14%.

4. הנתבעים הם יורשי המנוח. נתבעים 1-3 הם ילדיו של המנוח מנישואיו הקודמים והנתבעת 4 היא אלמנת המנוח. הנתבעים הכחישו בכתב ההגנה את טענות התובעת ולפיהן המנוח פגע בתובעת או שהיה אחראי לתאונה ולנזקים הנטענים. עם זאת, במהלך ההליך העידה הנתבעת 4, שהמנוח סיפר לה כי פגע בתובעת (עמ' 43 ש' 21-30 לפרוטוקול הדיון מיום 19/11/2019).

5. הנתבעים 1-3 הגישו את חוות דעתו של ד"ר אילן כהן, מומחה בתחום האורתופדי. בהתאם לחוות הדעת, בעקבות התאונה (בחלוף תקופות אי הכושר) נותרה לתובעת נכות צמיתה בשיעור

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

- 10%, בגין השבר בירך ו-5% נכות, בגין הצלקת הניתוחית, ובסך הכול 14.50% נכות צמיתה (משוקללת).
6. נוכח הפער בין חוות דעת הצדדים, מונה ד"ר בועז ליברמן כמומחה מטעם בית משפט בתחום האורתופדיה. בחוות דעתו מיום 25/01/2018 העריך המומחה שבעקבות התאונה נותרה לתובעת נכות זמנית בשיעור 100% במשך שישה חודשים, 50% נכות זמנית למשך שלושה חודשים לאחר מכן, ונכות צמיתה (משוקללת) בשיעור 27.1%.
7. כפי שיפורט מיד, עיקר המחלוקת בין הצדדים נוגעת לסוגיית החבות ונעוצה בטענות הנתבעים ולפיהן הקלנועית היא רכב מנועי ולכן התביעה צריכה להיות מופנית נגד קרנית ואין לתובעת עילת תביעה נגד הנתבעים. בנוסף, נטען שהמנוח אינו אחראי לקרות התאונה. הצדדים חלוקים גם ביחס לשיעור הנזק שנגרם לתובעת בעקבות התאונה ובין הנתבעים קיימת מחלוקת נוסף ביחס לחלקם של הנתבעים בעזבון המנוח.
8. אדון תחילה בסוגיית החבות ובהמשך, ככל שיהיה בכך צורך, בחלקם של הנתבעים בעזבון המנוח ובסוגיית הנזק והפיצוי.

סוגיית החבות:

נוכח טענות הנתבעים, אדון תחילה בשאלה האם הקלנועית באה בשערי "רכב מנועי" כהגדרתו לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: חוק הפיצויים). ככל שאמצא כי דין טענה זו להידחות, אמשיך ואבחן את שאלת חבות.

האם הקלנועית היא "רכב מנועי":

9. הנתבעים טוענים שהקלנועית היא "רכב מנועי" כהגדרתו בחוק הפיצויים ומאחר שלא היה מבוטח בביטוח חובה על התובעת להפנות תביעתה לקרנית בלבד. התובעת טוענת שדין טענות הנתבעים להידחות מחמת שאין המדובר ב"רכב מנועי".
10. להשלמת התמונה יצוין שהנתבעים 1-3 תמכו טענתם ולפיה הקלנועית היא "רכב מנועי" בחוות דעתו של מר משה נקש, בוחן תנועה (להלן: הבוחן או המומחה). בחוות דעת זו סוקר המומחה את ההבדלים שבין כסא גלגלים ובין קלנועית, כדלמן: מהירות הנסיעה של הקלנועית גבוהה ממהירות הנסיעה של כסא גלגלים; הקלנועית מותרת לנהיגה מגיל 16 והשימוש בכסא גלגלים אינו מוגבל בגיל; הסיכון הנובע משימוש בקלנועית גבוה מהסיכון שבשימוש בכסא גלגלים; הקלנועית נעה על מדרכה בתוך תנועת הולכי רגל ולכן הנהיגה בה מסוכנת; המחוקק התייחס אחרת לקלנועית בעת שנתן לה פטור מרישוי וביטוח ולא התייחס אליה כמו לכסא גלגלים.
11. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים נחה דעתי כי דין טענות הנתבעים להידחות. השאלה האם הקלנועית היא רכב מנועי כהגדרתו בחוק הפיצויים אם לאו, הוכרעה בפסק דין שניתן בבית המשפט המחוזי בתל אביב, בת"א 1640/08 בן ישי פרחיה נ' אברהם ואח' (22/12/2009) (להלן: פרשת פרחיה). בפסק דין זה אימץ כב' בית המשפט המחוזי את העמדה ולפיה הקלנועית היא "רכב מנועי" אך קבע שהיא באה בגדר החריגים להגדרה בחוק הפיצויים.

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

12. בעניין פרחיה, נקבע שהקלנועית מופעלת על ידי מנוע בלבד ואין ספק שהיא כלי תחבורה יבשתי. ברם, מטעמי מדיניות משפטית, מצא בית המשפט לנכון לפטור את הכלי מתחולתו של חוק הפיצויים באמצעות סיווגו כ-"כסא גלגלים ממונע", כשהמטרה הייתה לאפשר לאותם נכים או קשישים להשתמש בכלים אלו ללא ביטוח חובה, שהרי הטלת ביטוח חובה תחייב את הקשישים והנכים ברישיון נהיגה וסרבול וייקור השימוש בקלנועית:

"זאת ועוד, העובדה שהמחוקק פטר את הקלנועית מחובת רישום ורישוי ואסר באופן עקרוני את תנועתה על הכביש, והגביל אותה ככלל לנסיעה על המדרכה בדומה להולך רגל, מחזקת אף היא את המסקנה כי המחוקק ביקש להשוות בין הקלנועית כפי שהיא מוגדרת בתקנות התעבורה לבין כסא הגלגלים במובנו הקלאסי, ומשכך והיות והקלנועית לא יוצרת סיכון תחבורתי גבוה יותר משעשוי ליצור כסא הגלגלים, אני סבור כי מוצדק לכלול את הקלנועית, כפי שהיא מוגדרת בתקנות התעבורה, במצבי המיעוט בהגדרת "רכב מנועי" בחוק הפל"ד. כמו כן, פרשנות זו יוצרת הרמוניה חקיקתית ומונעת מצבי חסר ביטוח שעלולים להיגרם במצב בו מצד אחד, אין חובת רישוי ומאידך, יש חובת ביטוח על-פי פקודת הביטוח."

שם, בפס' 17.

13. הנימוקים להכרעה בסוגיה שלפנינו מפורטים בהרחבה בפסק הדין שניתן בעניין פרחיה ואומצו בפסק דין נוספים שבאו בעקבותיו (ת"א 38910-08-13 המוסד לביטוח לאומי נ' מגדל חברה לביטוח בע"מ ואח' (10/4/2017); ת"א 8669-05 המוסד לביטוח לאומי נ' כלל חברה לביטוח בע"מ, (10/07/2011); ת"א 52142-03-16 א.מ. נ' קרנית – קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים ואח' (17/04/2019); ע"א 56471-10-18 פלונת נ' קרנית – קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים ואח' (17/11/2019); ת"א 3644/06 אריה גולדשטיין נ' כלל חברה לביטוח ואח' (19/04/2009); ת"א 51479/05 עזבון המנוחה לילי רוזנטל ז"ל ואח' נ' קרנית ואח' (11/03/2008)) ועל כן אחזור עליהם בתמצית:

- א. הקלנועית עונה להגדרה הבסיסית של "רכב מנועי" בחוק הפיצויים.
- ב. הקלנועית פטורה מחובת רישום ומחובת רישוי.
- ג. נהג הקלנועית פטור מהחזקת רישיון נהיגה.
- ד. הקלנועית אינה עונה להגדרת "רכב" לפי פקודת התעבורה [נוסח חדש] אך ההגדרה הרלוונטית האם עסקינן בתאונת דרכים מופיעה בחוק הפיצויים. נקבע כי הקלנועית

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

נכללת באחד ממצבי המיעוט המופיע בהגדרת "רכב מנועי" בחוק הפיצויים כך שהיא למעשה בא בגדר: "כסא גלגלים" או "עגלת נכים".

בעניין זה נקבע בפרשת פרחיה כדלקמן:

"אני סבור כי הבדלים אלה אינם משמעותיים ובמהותה הקלנועית הינה "כסא גלגלים", שכן היא ממלאת את אותה הפונקציה שממלא כסא הגלגלים- להקל על תנועתם של אנשים מוגבלים.

ודוק, העובדה שהקלנועית יכולה להסיע יותר מאדם אחד ומהירותה גבוהה בשני קמ"ש בלבד מ"כסא הגלגלים" (כפי שהוגדר קודם לכן בתקנות התעבורה), אינה שוללת את אופייה ומהותה של הקלנועית המשמשת ככסא גלגלים משוכלל. אומנם עיצובה של הקלנועית שונה מעיצובו של כסא הגלגלים, אך מבחינה מהותית עניין לנו בכלים זהים שנועדו להגשים את אותה המטרה, ומשכך, אין מקום להבחין ביניהם לעניין חוק הפלת"ד.

כך גם, בניגוד ל"רכב מנועי" רגיל, הן כסא גלגלים והן קלנועית משמשים אף בתוך דירה או בניין לרבות בתוך מעליות וכו' (לפחות הקטנות שבהן).

זאת ועוד, העובדה שהמחוקק פטר את הקלנועית מחובת רישום ורישוי ואסר באופן עקרוני את תנועתה על הכביש, והגביל אותה ככלל לנסיעה על המדרכה בדומה להולך רגל, מחזקת אף היא את המסקנה כי המחוקק ביקש להשוות בין הקלנועית כפי שהיא מוגדרת בתקנות התעבורה לבין כסא הגלגלים במובנו הקלאסי, ומשכך והיות והקלנועית לא יוצרת סיכון תחבורתי גבוה יותר משעשוי ליצור כסא הגלגלים, אני סבור כי מוצדק לכלול את הקלנועית, כפי שהיא מוגדרת בתקנות התעבורה, במצבי המיעוט בהגדרת "רכב מנועי" בחוק הפלת"ד. כמו כן, פרשנות זו יוצרת הרמוניה חקיקתית ומונעת מצבי חסר ביטוח שעלולים להיגרם במצב בו מצד אחד, אין חובת רישוי ומאידך, יש חובת ביטוח על-פי פקודת הביטוח.

בנסיבות אלו, אני סבור שעקרונות אלו גוברים על "האינטואיציה" שבעזרתה קבע בית משפט קמא כי לא מדובר בקלנועית ככסא גלגלים". (שם, בפס' 16-17).

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

14. הקביעות בפרשת פרחיה ביחס לקלנועית ברורות, הגיוניות ומהוות לבית משפט הלכה מנחה, כך שבהעדר נימוקים משכנעים מדוע יש לסטות מהלכה זו בענייננו (ולא שוכנעתי בקיומם), דין טענת הנתבעים ביחס לתחולת חוק הפיצויים וייחוד העילה, להידחות. התובעת רשאית אפוא להפנות טענותיה כלפי הנתבעים, לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש].

הערות מקדימות:

15. כפי שהוזכר כבר לעיל, למרבה הצער המנוח נפטר טרם הוגשה התובענה. בנסיבות מצערות אלה, תבחן שאלת האחריות לקרות התאונה בזהירות הראויה, שמא לו היה המנוח בחיים ונוטל חלק בהליך, יכול היה להדוף את טענות התביעה כלפיו.

16. כמפורט כבר לעיל, הנתבעים 1-3 הגישו חוות דעת של בוחן תנועה והסתמכו על הודעת המנוח במשטרה (שאף מצוטטת בחוות הדעת). דא עקא, בדיון ההוכחות, נטען לפתע על ידי הנתבע 2 שלא מדובר בהודעה שמסר המנוח במשטרה וכי מדובר בהודעה שמישהו "פיברק" ושהיא מזויפת. באורח מפתיע, גם בסיכומי הנתבעים 1-3 הכחישו הנתבעים את ההודעה שמסר המנוח במשטרה, סעיף 49). בתמצית יצויין, הנתבע 2 טען במהלך חקירתו הנגדית שהמנוח היה נוהג לחתום באופן אחר ולא בשמו (עמ' 60 לפרוטוקול הדיון מיום 19/11/19 ש' 36-19).

טענה זו של הנתבעים נטענה על דרך הסתם ואיני מקבל אותה. מי שהגיש את הודעת המנוח במשטרה היו הנתבעים 1-3 וזאת במסגרת חוות דעת בוחן מטעמם שבמידה רבה הסתמך על הנטען בה. לו היה מקום לפסול את הודעת המנוח במשטרה (ואיני סבור כך) הרי שהיה מקום להתעלם מחוות דעת המומחה מטעם הנתבעים 1-3 שהסתמכה על הנטען בהודעה זו. הנתבעים לא מבקשים זאת בסיכומים מטעמם.

לא זו אף זו, הנתבעים 1-3 לא הגישו תצהירים מטעמם כך שלא ביססו את הטענה ולפיה מדובר בהודעה מזויפת; לא ביקשו להזמין לעדות את השוטרת שגבתה את הודעת המנוח ובעיקר לא הגישו את המסמך בו מופיעה חתימה (שלטענתם אינה חתימתו של המנוח) הגם שהנתבע 2 העיד בבירור שראה את ההודעה החתומה (שם, עמ' 62 ש' 14-13 לפרוטוקול ש' 26-35) ואף לא הגישו מסמכים אחרים עליהם חתם המנוח בחייו ומהם ניתן לראות שחתימתו שונה כנטען. הימנעות זו מהצגת המסמכים ללא כל הסבר סביר מחזקת דווקא את עמדת התובעת (ואיני מקבל את עמדת הנתבעים שהתובעת הייתה צריכה להציג את המסמכים).

מעבר לצורך יצוין כי מעדות הנתבעת 1 עולה שהיא לא כופרת בכך שההודעה נמסרה על-ידי המנוח במשטרה. כך העידה בעניין זה: "...בעל המעדנייה אמר לו לך למשטרה, תכתוב מה קרה. ואז אבא שלי היה במשטרה אחרי כמה ימים וכתב שהאישה נפלה והוא שפסף אותה. זה מה שהוא כתב" (עמ' 53 ש' 26-24 לפרוטוקול מיום 19/11/19).

17. טענה נוספת שיש להידרש אליה טרם תידון סוגיית החבות, היא הטענה שהעלו הנתבעים בדיון ההוכחות ולפיה דין התביעה להידחות מחמת שהתובעת לא פרטה את בכתב התביעה את

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

נסיבות התרחשות התאונה ופרטי הרשלנות הנטענת. טענה זו של הנתבעים נזנחה בסיכומים ואולם בכל זאת ראיתי צורך לדון בה ולדחות אותה, כמפורט להלן: ראשית, בחינת הדברים, מעלה שגרסת התובעת אחת היא, אלא שבעדות התובעת, מטבע הדברים, מפורטים פרטים נוספים שיש בהם כדי להסביר את נסיבות התאונה, שעה שהתובעת נשאלת שאלות לפרטי הפרטים ומשיבה את תשובותיה.

בכתב התביעה (סעיף 5) תארה התובעת את נסיבות התאונה וטענה (סעיף 6) שהאחריות לתאונה מוטלת על המנוח, מחמת רשלנותו ובעת שנהג בניגוד לתקנות התעבורה. בנסיבות אלה, לא יהא נכון להגדיר את גרסת התובעת בעדותה כהרחבת חזית.

שנית, בהתאם להוראת תקנה 74(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד 1984 והפסיקה שנארגה לפיו, על התובעת להציג את העובדות המגבשות את עילת התביעה והסעד המבוקש ואולם אין תביעתה נדחית רק משום שלא הפנתה לסעיף הספציפי בחוק ממנו נובעת זכות התביעה (ע"א 794/86 **החברה המרכזית לשכון ובניין בע"מ נ' פינק**, פ"ד מד(1) 226, 230 (1990); ע"א 6157/08 **ח'לפו אסמאעיל נ' הלון מילאדי** (05/09/2011)).

שלישית, הנתבעים התגוננו לגופם של דברים, כשגרסת התובעת עמדה לפנייהם. הנתבעים ידעו שאלו הן הטענות והביאו בוחן תנועה מטעמם כדי לסתור אותן. בכך באה לפני בית המשפט גרסה מלאה של שני הצדדים ביחס לכל רכיבי האירוע. אין המדובר במצב בו התובעת על דוכן העדים הוסיפה ו/או הרחיבה ו/או שינתה חזית באופן שלנתבעים לא הייתה האפשרות להתגונן ולסתור את הגרסה.

במילים אחרות, בענייננו, התקיים דיון לגופו של עניין בטענות הצדדים, תוך שכל הצדדים התייחסו ספציפית לטענות ונפרשה המחלוקת העובדתית לעיצומה באופן המאפשר הכרעה לגופו של עניין (ע"א 311/83 **פינקלשטיין נ' פלבסקי** (20/3/85); כן, ראו ע"א 441/88 **ירחי נ' גולדגרבר** (10/12/1989); ע"א 521/83 **קרפינובסקי נ' המחלבות המאוחדות בע"מ** (28/3/88); ת"א 45672-02-15 **פלוני נ' בית ספר שקמה ואח'** (01/01/2019)).

האחריות לקרות התאונה:

18. אקדים את המאוחר ואציין כי לאחר שעיינתי בראיות שהובאו לפני ולאחר ששמעתי את העדים מטעם הצדדים, באתי לכלל מסקנה ולפיה דין התביעה להתקבל. התובעת הרימה את הנטל המוטל עליה במשפט אזרחי והוכיחה שנפגעה בנסיבות המקימות אחריות על המנוח, ולפיכך היא זכאית לפיצוי בגין נזקיה. הכל כפי שיפורט להלן.

19. בתצהירה תארה התובעת את נסיבות התאונה כך:

"ביום 6.11.2013 בשעה 14:00 או בסמוך לכך נפגעתי בתאונה בהייתי הולכת רגל, ברחוב הרצל בראשון לציון. התאונה אירעה כאשר עמדתי על המדרכה לפתע קלנועית אשר הייתה נהוגה

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

- על ידי המנוח, מר חייט שמואל ז"ל, עלתה על המדרכה ופגעה בי בעוצמה רבה. כתוצאה מכך נפגעתי וסבלתי מנזקי גוף קשים וחמורים" (סעיף 4ב לתצהיר התובעת).
20. נסיבות התאונה תועדו גם במסמכים הרפואיים מזמן אמת והם תומכים ומחזקים את גרסת התובעת. כך, בדו"ח מד"א מיום התאונה (ת/1) נרשם: "גברת בת 67 נפצעה מקלנועית ברחוב בירך שמאל ונפלה על הרצפה. בהגיענו נמצאה שכובה מתלוננת על כאבים עזים באזור ירך שמאל...".
- בדוח סיכום אשפוז של בית החולים אסף הרופא מיום 12/11/13 נרשם:
- "כשעה טרם קבלתה נדרסה על ידי קלנועית כאשר עמדה על המדרכה. נפלה ונחבלה בצד שמאל. מתלוננת על כאבים בירך השמאלי וקושי בהנעת הרגל.... מאושפזת לטיפול ניתוחי... במיון הודגם שבר סובטרוכנטרי בצוואר הירך משמאל...". (נספח ג' למוצגי התובעת).
21. התובעת נחקרה על תצהירה במהלך דיון ההוכחות. ניכר היה מעדותה שהתאונה נחווה אצלה כאירוע קשה והצורך לשוב ולהיזכר בפרטי התאונה גרם לה להתרגשות. מצאתי את עדות התובעת מהימנה והגיונית ועדותה לא נסתרה.
- בהתאם לעדות התובעת, עובר לתאונה היא חיכתה למונית ליד תחנת המוניות ולכן עמדה על המדרכה כשפניה פונת לכיוון הכביש, ולפניה הייתה גדר. התובעת העידה שלפתע הרגישה שמשו נכנס בה בעוצמה, חשה כאב ונפלה על הרצפה (עמ' 16 ש' 31-23 לפרוטוקול הדיון מיום 6/10/19).
22. התובעת הדגישה בעדותה שהיא לא הבחינה בקלנועית עובר לקרות התאונה מאחר שלא הסתכלה לשמאלה אלא רק קדימה, כיוון שהמתינה למונית (עמ' 17 ש' 23-11 לפרוטוקול מיום 6/10/19). התובעת נשאלה מדוע מסרה בתצהיר שהמנוח עלה על המדרכה עם הקלנועית ופגע בה אם לא ראתה את הקלנועית עולה על המדרכה והסבירה באופן ברור: "...היות ועמדתי על המדרכה הפגיעה הייתה על המדרכה, מישהו עלה על המדרכה כדי לעשות את זה, ובקצה הסברתי שהייתה גם תחנת דלק ומשם התחילה המדרכה, הרי שהיא לא עפה והגיעה אלי, היא עלתה על המדרכה והגיעה אלי, היא עלתה על המדרכה והגיעה אלי" (עמ' 17 ש' 15-17 לפרוטוקול מיום 6/10/19).
- התובעת נשאלה והשיבה שלא עמד אף אחד משמאלה בעת התאונה (עמ' 17 ש' 20 לפרוטוקול).
23. התובעת הזמינה לעדות את גב' פנינה לוי, בת דודתה (להלן: גב' לוי). בתצהירה, מסרה העדה שבמועד הרלוונטי לתאונה היא הייתה במסעדה שבבעלותה, הנמצאת קרוב למקום התאונה. ביחס לתאונה מסרה העדה את המידע הבא: במועד הרלוונטי אדם (שהיא לא מכירה) התקשר אליה מהפלאפון של התובעת, מסר שהתובעת נפגעה בתאונת דרכים וביקש שתמהר להגיע למקום. העדה הגיעה במהירות למקום התאונה, הבחינה בתובעת כשהיא שרועה על המדרכה וצורחת מכאבים והבחינה שליד התובעת ("צמוד לפלג גופה השמאלי"), עמדה קלנועית אדומה

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

- בה ישב המנוח. העדה התקשרה למד"א והזמינה אמבולנס. שוטר שהגיע למקום לקח ממנה פרטים, והתובעת פונתה באמצעות אמבולנס לבית החולים אסף הרופא.
24. גב' לוין, נחקרה על תצהירה והתרשמתי שהעדה מהימנה ושהיא מתארת את הדברים כהווייתם וללא הגזמות. בעדותה הוסיפה: "...אני הגעתי בטיסה לשם, במהירות, מצאתי את... (התובעת, ד.ג.) שוכבת וילדה מול הקלנועית של האדון בצבע אדום (צ"ל אדום, ד.ג.), המנוח שמעתי שהוא נפטר, חולצה בצבע בורדו, יושב מול ככה. באמצע אני עכשיו כבר כל כך הרבה זמן מאז, לא זוכרת אם יותר צמוד או פחות, ככה מצאתי אותה על הרצפה שאף אחד לא הזמין אמבולנס, צורחת מכאבים..." (עמ' 24 ש' 12-15 לפרוטוקול מיום 6/10/19).
25. במהלך חקירתה הנגדית התבקשה גב' לוין לשרטט את מיקום התובעת ביחס לקלנועית. השרטוט הוגש לתיק (סומן נ/1). אמת, בשרטוט הקלנועית נמצאת מול שתי רגליה של התובעת ולא קרובה יותר לפלג גופה השמאלי (כפי שציינה גב' לוין בתצהיר), אך בשים לב שגם לפי חוות דעת בוחן הנתבעים הקלנועית פגעה בתובעת במהלך התאונה, איני רואה באי ההתאמה (הקלה) שנמצאה משום סתירה הפוגעת בגרעין העדות או במהימנות העדה. העדה הסבירה בחקירתה הנגדית שנכח עבור הזמן הרב מאז התאונה, היא לא זוכרת אם הקלנועית הייתה "יותר צמוד או פחות", אך כך מצאה את התובעת (עמ' 24 לפרוטוקול הדיון),
26. ביחס לשאלת החבות, הגישו הנתבעים 1-3 את חוות דעתו של הבוחן מיום 29/10/2018. פרט למומחה הנ"ל לא הזמינו הנתבעים 1-3 עדים ביחס לנסיבות התאונה, לרבות לא את אלה הנזכרים בחוות דעת הבוחן ("מירי מחנות הנעליים מורן", ו-"רועי בעל מעדנית ברבלה" עמם שוחח המומחה טרם ערך את חוות דעתו). בעניין זה ראוי להעיר, שלכאורה, העדויות שהוגשו בתוך חוות הדעת מהוות עדות מפי השמועה, לבטח כאשר מדובר בעדים שלא הוזמנו להעיד בתיק ולתובעת לא הייתה הזדמנות לחוקרם, אך בהעדר התנגדות לעדויות הנ"ל (אלא רק למסקנות ולקביעות המומחה), לא אדרש לסוגיה זו בפסק הדין.
27. טרם נפרט את מסקנות המומחה מטעם הנתבעים, נצטט את הודעת המנוח למשטרה (כפי שהיא מופיעה בעמ' 5 לחוות הדעת מומחה הנתבעים) וכן את המידע שקיבל המומחה, לדבריו, מאותם עדים הנזכרים בחוות דעתו.
- בהודעת המנוח למשטרה, עולה הגרסה הבאה:
- "נסעתי על המדרכה במהירות של הליכה בשל הולכי רגל שמסביבי הבחנתי באדם (שהתבונן בחלון ראווה של חנות (נעליים) שפסע לפתע לאחור ע"מ שלא לפגוע בו, סטיתי עם הקלנועית מעט שמאלה ושפשפתי את האיש ששמאלה. האיש נבהל וקפצה ותוך כדי כך נפלה על המדרכה. למרות הניסיונות הרבים לעזור לה לקום היא סרבה ונאלצנו להזמין אמבולנס. הודענו גם למשטרה".
28. בהתאם לנטען בעמ' 6 לחוות המומחה מטעם הנתבעים, המומחה שוחח עם גב' בשם "מירי מחנות נעליים מורן" שמסרה את המידע הבא:

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

"אני יצאתי אחרי התאונה, שמעתי רעשים.. ראיתי את הקלנועית עם הפנים דרומה ואת הולכת הרגל שוכבת משמאלה, על המדרכה, עם הראש דרומה, והקלנועית הייתה צמודה עם הגלגל לרגל שלה ואז נהג הקלנועית נסע אחורה כדי להתרחק ממנה..המדרכה לא היתה כמו היום היו כאן מרצפות שבורות ובולטות".

המומחה שוחח בטלפון גם עם "רועי בעל מעדניית ברבלה" שמסר את המידע הבא:

" זה היה מזמן לפי חמש שנים אני לא זוכר אם התאונה היתה אחרי שהוא היה אצלי או לפני שהוא היה אצלי.. (הנקודות במקור, ד.ג.) אבל יצאתי לשם ואמרתי לו שילך למשטרה להגיש תלונה..(הנקודות במקור, ד.ג.) אני לא זוכר איך הקלנועית עמדה ולא איך הולכת הרגל שכבה, הוא היה בא אלי קבוע ומחנה את הקלנועית בחזית החנות" (עמ' 6 ו- 7 לחוות דעת הבוחן).

29. על יסוד ביקור במקום התאונה, עיון בהודעת המנוח במשטרה ובכתבי הטענות, לרבות בתצהיר התובעת, ושיחה שערך המומחה עם העדים ששם נזכר לעיל, הגיע המומחה למסקנה שהתאונה אירעה כדלקמן (ראו פרק "פענוח התאונה" ו-"המסקנה הסופית" בחוות הדעת):

1. נהג הקלנועית נסע על המדרכה מצפון לדרום כשיעדו הוא מעדניית "ברבלה", הנמצאת 30 מטר ממקום התאונה.

2. נהג הקלנועית נסע במהירות הליכה, הולכי רגל רבים הולכים על המדרכה.

3. לגרסת נהג הקלנועית, הולך רגל שעמד ליד חלון הראווה הלך לאחור, נהג הקלנועית סטה מעט שמאלה כדי לא לפגוע בהולך הרגל, ושפשף את התובעת.

4. התובעת עמדה או הלכה ממול הקלנועית כשפניה מופנות אל הקלנועית.

5. לדברי נהג הקלנועית, הקלנועית שפשפה קלות את התובעת.

6. הולכת הרגל נבהלה "קפצה" לאחור ומעדה.

7. הקלנועית עלתה עם הגלגל הקדמי שמאלי על רגלה של התובעת.

8. נהג הקלנועית הסיע לאחור את הקלנועית כדי לרדת מהרגל של התובעת.

30. בחוות דעתו קובע המומחה הנתבעים שלא מצא **"ירשלות עודפת"** של נהג הקלנועית ולעמדתו אחריות המעורבים **"זהה"**, נוכח פרשנות המומחה להוראת תקנה 21 לתקנות התעבורה, התשכ"א 1961 (להלן: תקנות התעבורה).

המומחה קובע בחוות דעתו שהתובעת הייתה "עם חזית גופה ופניה אל הקלנועית ולכן הייתה צריכה להבחין בקלנועית ולהישמר". המומחה קובע בנוסף שהתובעת **"מעדה ונפלה ויתכן כי נפלה תוך כדי הליכה לאחור ומעדה בשל פגיעה במרצפות רעועות שהיו באותו היום במקום"**.

31. לאחר שעיינתי בחוות דעת המומחה, בחקירתו הנגדית ובחומר הראיות שהונח לפניי, התרשמתי שלא ניתן לקבל את מסקנות מומחה הנתבעים 1-3 וכי חוות דעתו אינה מבוססת, מגמתית, ונסמכת על השערות נטולות כל אחיזה בעובדות. למעשה התרשמתי שאם ניתן להסיק

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

דבר מחוות הדעת, הרי שניתן להסיק דווקא את המסקנה ההפוכה, כך שהמנוח נושא באחריות לקרות התאונה. להלן יפורטו בתמצית הנימוקים למסקנתי זו:

א. אין בחומר הראיות שהונח לפני המומחה, לרבות זה שאסף בעצמו בעת שביקר במקום התאונה, כדי להצביע על כך שהתובעת "מעדה ונפלה" בעקבות "מרצפות רעועות". לא התובעת, לא המנוח ואף לא אף אחד מהעדים (עמם שוחח המומחה) ציינו שהתובעת "מעדה" בכלל ובעקבות "מרצפות רעועות", בפרט. ברור לחלוטין הן מהודעת המנוח למשטרה והן מעדות התובעת, שהתובעת נפלה על המדרכה לאחר שנפגעה על ידי הקלנועית.

המומחה נחקר על קביעתו בחוות הדעת ולפיה התובעת "מעדה", סיפק תשובות מוזרות ומתמיהות. למשל, שתרגם את המילה המופיעה בהודעת המנוח במשטרה "קפצה" למילה "מעדה" (עמ' 80 ש' 4-2 לפרוטוקול מיום 19/11/19), כיוון שלדבריו הוא שוחח עם "מירי מחנות הנעליים מורן" שציינה "המרצפות לא היו ככה. יכול להיות שהמרצפות שהיו ככה בהפרש, היא הלכה אחורה מהקלנועית ונפלה..." (עמ' 80 ש' 25-22 לפרוטוקול מיום 19/11/19). דא עקא, עיון בגרסה שמסרה גב' מירי "מחנות הנעליים מורן", כפי שהיא מופיעה בעמ' 6 לחוות דעת, מעלה שגב' מירי לא ראתה את התאונה, אלא הגיעה למקום רק לאחר שהתובעת כבר הייתה שרועה על המדרכה ומכאן שגב' מירי לא יכולה הייתה לראות שהתובעת "מעדה" בעקבות מרצפות רעועות או בכלל (עמ' 80 ש' 18-10 לפרוטוקול). מכל מקום, גב' מירי אינה טוענת (בגרסה היחידה שהובאה) כפי שטוען המומחה.

אביא להלן חלק מהתשובות שמסר המומחה בעניין זה. דומני כי הדברים מדברים היטב בעד עצמם:

"העד מר נקש: אני אדוני תרגמתי את המילה קפצה, שהיא מילה לא ברורה לי, למילה מעדה וניסיתי לברר איך היא מעדה. וכששאלתי, אמרו לי שיש הפרש גבהים במדרכה שהיום תוקנה, ויכול להיות שהיא הלכה אחורה ונפלה. כי מה זה קפצה? היא קפצה לגובה?"

בית המשפט: אדוני ראה עדות אחת לכך שהיא מעדה?

העד מר נקש: לא אדוני. הכל מחומר הראיות אני לא ראיתי.

בית המשפט: אז בחומר הראיות תפנה אותי למעדה.

העד מר נקש: לא. המילה קפצה מעדה, המילה מעדה לא מופיעה. אני תרגמתי את,

בית המשפט: איך אפשר לתרגם כך אדוני?

העד מר נקש: כי הרי מה זה קפצה אדוני?

בית המשפט: קפצה זה מעדה?

בית המשפט: קפצה זה הדבר הזה, ככה. ככה.

...

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

העז מר נקש: המילה מעדה אני פירשתי אותה אדוני.

בית המשפט: על סמך מה?

העז מר נקש: היא לא מופיעה. על סמך המילה קפצה. קפצה. כי קפצה זה דבר שאני לא מבין אותו מה זה קפצה" (עמ' 81 ש' 13-36 לפרוטוקול).

ב. אין בחומר הראיות שהונח לפני המומחה, לרבות זה שאסף בעצמו בעת שביקר במקום התאונה, כדי להצביע על כך שבמועד התרחשות התאונה התובעת עמדה במרכז המדרכה או שעמדה כאשר פניה פונות לכיוון הקלנועית, כך שראתה את הקלנועית טרם קרות התאונה. המומחה לא נימק מסקנותיו אלה בחוות הדעת באורח ברור ועדותו הבהירה שאין למסקנות אלה כל בסיס בראיות. המומחה הסביר בחקירתו סוגייה זו, כדלקמן:

"היא לא עמדה בקצה. אנחנו עשינו שחזור. היא עמדה במרכז המדרכה ופניה היו אל הקלנועית. זה שהיא לעיתים הסתכלה לכיוון הכביש, זה לא אומר שבאותו הרגע היא עמדה עם פניה וכל גופה לכיוון הכביש..." (עמ' 76 ש' 21-24 לפרוטוקול מיום 19/11/19).

בהמשך חקירתו הנגדית מסר: "...גרסתה היא שהיא הסתכלה לכיוון מזרח לכיוון הכביש. הוא הגיע מצד צפון אליה, ואני אומר שהגרסה שהיא עמדה ככה מאובנת כל הזמן ונעלת ככה היא לא גרסה הגיונית מפני שהיא המתינה על המדרכה. היא גם לא מתיישבת עם הגרסה של נהג הקלנועית. לא מתיישבת. היא לא מתיישבת גם עם כיוון נפילתה של הגברת...אם היא הייתה מקבלת את המכה כשהוא בא לה מכאן... מכאן זה מצפון...אם היא הייתה מקבלת את המכה כשגופה ככה והיא מקבלת מכיוון צפון, היא הייתה נופלת על הצד. וכמו שאנחנו חוקרים תאונות של אופנועים, קודם כל היתה נפגעת לה הכתף, ייתכן שהירך, והראש על הצד. הדברים האלה אינם. היא קיבלה את המכה כשהיא היתה במצב הזה. היא נפלה אחורה. אומר נהג הקלנועית היא קפצה. כשהוא שפסף אותה אז היא הלכה אחורה והעידה בעלת החנות שליד שהמדרכות היו, שהמרצפות היו רעועות. ייתכן שהיא מעדה וייתכן שלא, אנחנו לא יודעים את זה. אבל היא קיבלה את המכה, נפלה אחורה, ואז הוא עלה לה עם הגלגל שלו השמאלי על הרגל השמאלית שלה. ואז יצאה האישה שהעידה בפניי מחנות נעליים ואמרה אני ראיתי את הגלגל על הרגל השמאלית, ואז הוא נסע אחורה בשביל לרדת. זאת אומרת הגרסה שהיא עמדה ככה היא בלתי הגיונית, כי אז היינו רואים חבלות בצד הזה שהיא נופלת על הצד, וזה לא היה בתוך החומר הרפואי. לפיכך אני מאמין שכשבן אדם מסתכל קדימה הוא גם מסתובב, הוא גם מחכה למונית שתבוא ממול שזה מה שקרה באותו הרגע, ובאותו הרגע היא הייתה ככה. היא הייתה ככה. והיא מעדה אחורה והוא עלה לה על הרגל. שום חבלה באזור הזה אין לנו בחומר הראיות. לא בראש ולא בכתף" (עמ' 78 ו- 79 לפרוטוקול הדיון מיום 19/11/19).

בכל הכבוד, מסקנות המומחה אינן יכולות להתקבל. ראשית, לא הובאה כל ראיה המעידה על מיקום התובעת במדרכה במועד קרות התאונה. העדים עמם שוחח המומחה

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

(שכזכור לא ראו את התאונה), לא מציינים דבר בעניין זה. שנית, ההסבר שניתן על-ידי המומחה לקביעה שהתובעת עמדה כשפניה מופנות לקלנועית, אינו ברור ואינו הגיוני. אכן לא נמצא תיעוד המצביע על כך שהתובעת נחבלה בכתף או בראש בעת שנפלה (לאחר שנפגעה על ידי הקלנועית) אך גם לא נמצא תיעוד המצביע על חבלה בגב או בישבן ולכן לא ניתן ללמוד מהעדר החבלות על מנח הגוף של התובעת במועד התאונה ושניות לפני כן. מעבר לאמור, אף אם היה מקום לקבל את מסקנת המומחה ולפיה התובעת עמדה כשגופה פונה לכיוון בו הגיעה הקלנועית (ואיני מקבל מסקנה זו), אין הדבר מלמד על הכיוון אליו הביטה התובעת, שהרי ברור לחלוטין שהגוף יכול להיות מופנה לכיוון אחד והמבט לכיוון אחר, ולמעשה גם המומחה נאלץ להודות בחקירתו הנגדית **שהוא אינו יכול לדעת לאן הסתכלה התובעת** (עמ' 103 ש' 4-5 לפרוטוקול הדיון מיום 19/11/19).

ג. לא זו אף זו, כשם שבחר המומחה להסיק מסקנות שאין להן אחיזה בראיות, כך בחר להתעלם מראיות משמעותיות שהונחו לפניו. המומחה העריך בחוות הדעת שהמנוח נסע "במהירות הליכה" וזאת על הודעת המנוח במשטרה. דא עקא, קביעה זו אינה מתיישבת עם נסיבות התאונה כפי שפורטו בחוות הדעת. שהרי שם נטען שהמנוח נהג בקלנועית על המדרכה, הבחין בהולך רגל שעמד ליד חלון ראוהו ולפתע הלך לאחור. המנוח סטה שמאלה כדי להימנע מפגיעה בהולך הרגל (**ולא בלם את הקלנועית!**) ואז התקדם לעבר התובעת ושפשף אותה (**ושוב לא בלם את הקלנועית טרם פגע בתובעת!**) ובהמשך (**שוב לא בלם את הקלנועית!**) בעת שעלה עם הקלנועית על רגלה של התובעת. תיאור זה נסיבות התאונה מעלה- לטעמי- שהמנוח לא נהג "במהירות הליכה", שהרי לו כך היו פני הדברים, ניתן היה לצפות שהיה בולם את הקלנועית כבר בהזדמנות הראשונה שהייתה לו כדי להימנע מפגיעה בהולך הרגל ואולם המנוח לא עשה כן ואף לא בשתי הזדמנויות נוספות שהיו לו, ופגע בתובעת פעמיים. בהינתן האמור, סביר יותר בעיני שהמנוח נסע במהירות גבוהה יחסית- מהירות שמנעה ממנו את האפשרות להגיב מהר ולבלום בכל אחת מההזדמנויות שהיו לו.

המומחה לא ניסה ליישב את הסתירה (המשמעותית) המופיעה בין גרסת המנוח במשטרה ולפיה רק "שפשף" את התובעת ובין העדות שמסרה גב' מירי ולפיה הקלנועית עלתה על רגלה של התובעת (עמ' 84 ש' 2-3 לפרוטוקול הדיון מיום 19/11/19). בעדותו ציין המומחה שהוא לא יודע מדוע המנוח לא ציין זאת בעדותו במשטרה (שם, עמ' 90 ש' 8-9 לפרוטוקול). מדובר בסתירה מהותית. גרסתה של גב' מירי תומכת באורח מובהק בגרסת התובעת ואינה מתיישבת עם גרסת המנוח ובנסיבות אלה קשה להבין כיצד התעלם המומחה בחוות דעתו גם מעניין מהותי זה.

ד. גם אם נתעלם מהסתירות והמסקנות הלא מבוססות בחוות דעת המומחה, לא ניתן להבין כיצד על סמך קביעותיו ביחס לנסיבות התאונה הגיע המומחה למסקנה ולפיה אחריות נהג הקלנועית (המנוח) והולכת הרגל (התובעת) שווה. (**"לא מצאתי רשלנות עודפת של נהג**

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

הקלנועית ואחריות המעורבים זהה – עמ' אחרון בחוות הדעת). עיון בחוות הדעת ובעדות המומחה מעלה שהמומחה ביקש לשכנע כי מי שנוהג קלנועית על מדרכה, סוטה מנתיב נסיעתו על מנת שלא לפגוע בהולך רגל שלפתע הולך לאחור, ממשיך לכיוון הולכת רגל שעומדת על המדרכה, פוגע בה ולאחר שהיא נופלת על המדרכה גם ממשיך ועולה עם הקלנועית על רגלה- נושא באחריות שווה להולכת הרגל שכל חטאה היה שעמדה על מדרכה והמתינה למונית ולא גרמה כל סיכון. מסקנה זו אינה ברורה, אינה הגיונית ואני דוחה אותה מכל וכל.

ה. המומחה נסמך בקביעתו זו על תקנה 21 לתקנות התעבורה המטילה לעמדתו חובת זהירות **"החלה על נהגים והולכי הרגל במידה שווה"** ומכאן, לעמדת המומחה, כל אחד מהצדדים נושא באחריות שווה לקרות התאונה. עמדה זו אין בידי לקבל. תקנה 21 לתקנות התעבורה מורה כדלקמן:

21. (א) כל עובר דרך חייב להתנהג בזהירות.

(ב) כל עובר דרך חייב להתנהג באופן שלא –

- (1) יקפח זכותו של אדם להשתמש שימוש מלא באותה דרך;
- (2) יגרום נזק לאדם או לרכוש ולא יתן מקום לגרום נזק כאמור;
- (3) יפריע את התנועה ולא יעכבנה;
- (4) יסכן חיי אדם.

כפי שניתן לראות, תקנה 21 לתקנות התעבורה קובעת שכל עובר דרך חייב לנהוג בזהירות. ברם, ברי שאין לגזור מתקנה זו את המסקנה המופיעה בחוות דעת המומחה ולפיה לעולם חובת הזהירות המוטלת על המשתמשים בדרך תהיה שווה. הדבר תלוי כמובן באחריות כל אחד מהצדדים בנסיבות המקרה הספציפי.

נוכח פרשנות זו של המומחה, המומחה נשאל בחקירתו ביחס למידת האשם של התובעת לקרות התאונה והסיכון שגרמה והשיב באורח שאינו מתיישב עם מסקנתו בחוות הדעת, כדלקמן: **"היא לא גרמה לו לסיכון, אבל היא לא נזהרה"** (עמ' 100 ש' 20 לפרוטוקול הדיון מיום 19/11/19).

32. אחר כל האמור, מצאתי את גרסת התובעת ביחס לנסיבות קרות התאונה הגיונית, מהימנה ומתיישבת עם חומר הראיות שהונח לפניי. התובעת נפגעה מהקלנועית בעת שעמדה על המדרכה והמתינה למונית, כאשר פניה פונות לכיוון הכביש. לפתע, הקלנועית שהיתה נהוגה על ידי המנוח פגעה בתובעת, התובעת נפלה על המדרכה, והקלנועית המשיכה בנסיעה ועלתה על רגלה. אשר לנסיבות שקדמו לתאונה (בהעדר ראיה אחרת), אני מקבל את גרסת המנוח במשטרה ולפיה המנוח נהג בקלנועית על המדרכה ובשלב מסוים סטה מנתיב נסיעתו על מנת שלא לפגוע בהולך רגל שהלך לפתע לאחור ופגע בתובעת.

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

33. נסיבות התאונה כפי שהוכחו מקימות אחריות בנוזיקין על המנוח. על המנוח כמי שנהג במועדים הרלוונטיים בקלנועית הייתה מוטלת חובת זהירות לנהוג את הקלנועית על המדרכה בזהירות ומבלי שהוא מסכן את הולכי הרגל (ר' גם ת"א 36988-01-15 **מלול אפרים נ' ניסים וזנה** (07/08/2016)).

התובעת הרימה את הנטל המוטל עליה והוכיחה די הצורך במשפט אזרחי, שהמנוח נהג את הקלנועית באורח שלא אפשר לו לעצור את הקלנועית בכל עת, כדי למנוע פגיעה בתובעת שעמדה על המדרכה.

למנוח היו מספר הזדמנויות לעצור ואת הקלנועית ומסיבה שאינה ברורה הוא לא עשה כן. ייתכן שמהמנוח נהג במהירות גבוהה יחסית לתנאי הדרך וייתכן שלא היה ער מספיק לאנשים שהיו על המדרכה. כך או אחרת, התנהלות המנוח בנסיבות שהוכחו מעידות על חוסר זהירות ונהיגה רשלנית. המנוח צריך היה לנהוג את הקלנועית בזהירות וככל שלא יכול היה לנהוג את הקלנועית על המדרכה מחמת האנשים הנמצאים בה, היה עליו להימנע מלנסוע על המדרכה או להמתין עד שניתן יהיה לעבור בבטחה על מדרכה באורח שאינו מסכן איש.

(ר' בעניין זה גם הוראת תקנה 39 יא(ב)(2)(ב) לתקנות התעבורה התשכ"א 1961, המאפשרת לנהוג קלנועית בכביש בנסיבות שלא ניתן לנסוע על מדרכה, בין היתר, מפאת "**מכשולים המצויים עליה**").

34. לא מצאתי להטיל על התובעת אשם תורם כלשהו לקרות התאונה. לא הוכח שהתובעת הבחינה בקלנועית טרם הפגיעה ולמעשה הוכח די הצורך שהתובעת לא יכולה הייתה להבחין בקלנועית בעת שעמדה והמתנה למונית כשפניה מופנות לכיוון הכביש, הכיוון ההפוך לכיוון ממנו הגיעה הקלנועית. מעבר לצורך יצוין שהטענה לפיה התובעת ראתה את הקלנועית מגיעה לעברה אך קפאה במקומה אינה הגיונית ואינה מתיישבת עם הנטייה הטבעית של אדם לברוח מסכנה מיידית המתרגשת עליו.

35. משנקבעה סוגיית האחריות, יש לדון בחלוקת האחריות לפיצוי התובעת, מכוח הוראות חוק הירושה, הפסיקה הרלוונטית, בהתחשב בנסיבות המקרה הקונקרטי, ובהמשך נדון בפגיעה הרפואית והתפקודית שנתרה לתובעת בעקבות התאונה ובשיעור הפיצוי המגיע לה.

חיוכם הנתבעים 1-4 לפי יחס חלקיהם בעזבון המנוח

36. בין הנתבעים קיימת מחלוקת עמוקה ביחס לחלקה של הנתבעת 4 (להלן: האלמנה) בעזבון המנוח. קביעת חלקם של הנתבעים בעזבון המנוח היא בעלת חשיבות מיוחדת לתיק, משום שחיוכם של הנתבעים 1-4 (יורשי המנוח) בפיצוי המגיע לתובעת הוא אך ורק מכוח היותם יורשי המנוח ולפי יחס חלקיהם בעזבונו (ראו הוראת סעיף 134 (א) לחוק הירושה, תשכ"ה-1965).

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 15-05-31886 פלוגית נ' ז.ל ואח'

37. המנוח נפטר ביום 27/3/2015 והותיר אחריו רכוש שכלל דירת מגורים בעיר ראשון לציון (להלן דירת המגורים) וסכום כסף בסך 151,800 ₪, שהיה בחשבון הבנק של המנוח בבנק דיסקונט, סניף ראשי בירושלים (נספח ב' לתצהיר הנתבעת 4).

38. בהתאם לצוואת המנוח מיום 24/08/2005 (נספח ב' למוצגי הנתבעים 1-3). המנוח צווה את כל הזכויות בדירת המגורים לשלושת ילדיו, הנתבעים 1-3 (להלן: **ילדי המנוח**), בחלקים שווים ובכפוף לכך שלנתבעת מס' 4 (להלן: **האלמנה**), תהא זכות בלתי ניתנת לביטול להתגורר בדירת המגורים כל ימי חייה. בנוסף, המנוח צווה את הכספים שהחזיק בחשבונות בנק לאלמנה (סעיף 5 בצוואה).

39. להשלמת התמונה יצוין שבחודש ספטמבר 2015 הגישה האלמנה תביעה נגד ילדיו של המנוח לבית המשפט לענייני משפחה בראשון לציון. במסגרת התביעה עתרה התובעת למתן פסק דין הצהרתי, ולפיו היא בעלת חצי מהזכויות בדירת המגורים. בנוסף, ביקשה לקבוע שכל הזכויות שנצברו במהלך שנות הנישואים שייכות לבני הזוג בחלקים שווים, בהתאם ל-"חזקת השיתוף", וכפי שמתחייב מהוראות הדין והפסיקה (כתב התביעה בתמ"ש 15-09-14465, צורף כנספח א' לתצהיר האלמנה).

מפאת חשיבות הנתונים לעניינינו ומאחר שכתב התביעה שהוגש לבית המשפט לענייני משפחה צורף לראיות האלמנה, נביא את עיקרי הטענות המופיעות שם:

האלמנה נישאה למנוח כדמו"י בתאריך 30/3/1968 ועד למועד פטירתו (27/3/2015) היו בני הזוג נשואים במשך 47 שנים; האלמנה גידלה את הנתבעים 1-3 שהתייתמו מאמם (אשתו הראשונה של המנוח) בגיל צעיר, דאגה לכל מחסורם, טיפחה אותם והתייחסה אליהם כאילו היו ילדיה הביולוגיים; במהלך 47 שנות הנישואין, המנוח ניהל באופן בלעדי את כל העניינים הכספיים והרכושיים ולא ערב בהם את אלמנה; האלמנה עסקה בניהול משק הבית ובגידול ילדיו וילדתה, למעט במהלך 12 השנים בהן עבדה כמטפלת בילדים; בשנת 2005 רכשו האלמנה והמנוח את דירת המגורים והיא נרשמה על שם המנוח בלבד; לאחר הרכישה של דירת המגורים המנוח חתם על הצוואה בה העניק לתובעת את הזכות להתגורר בדירה במשך כל ימיו חייה ורשם לטובתה הערת אזהרה; התובעת פנתה למנוח ומסרה שאין די בצוואה כדי להבטיח את זכויותיה בדירת המגורים, או אז מסר לה המנוח כי התייעץ עם בא כוחו והלה הסביר שמאחר שהדירה נרכשה במהלך הנישואים הרי שממילא היא זכאית למחצית הזכויות בדירת המגורים ולכן די ברישום הערת האזהרה כדי להבטיח את זכויותיה.

40. ההליך שהתנהל בבית המשפט לענייני משפחה בראשון לציון הסתיים בפשרה שקיבלה תוקף של פסק דין ביום 28/09/2016 (להלן: פסק הדין (צורף כמוצג ג' למוצגי הנתבעים)). הסכמת הצדדים שקיבלה תוקף של פסק דין הייתה כדלקמן:

"...על מנת לסלק סילוק סופי ומוחלט של התביעה, הסכימו הצדדים כי התובעת תקבל 30% מערך הדירה גוש 3928 חלקה 501/3. מובהר כי למי מהצדדים לא תהינה כל תביעות נוספות ביחס לדירה, לרבות דמי שימוש ראויים או כספים אחרים שנוגעים לדירה וכל כיו"ב.

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

הדירה תימכר בשוק החופשי כשהיא נקייה מכל חפץ ואדם אלא אם מי מהצדדים ירצה לרכוש את חלקם של האחים. לנתבעים זכות סירוב ראשונה לרכישת הדירה, והתובעת כאמור תקבל 30 אחוז מהתמורה לאחר ניכוי הוצאות המכירה."

41. בהתאם לפסק הדין שניתן בית המשפט לענייני משפחה, דירת המגורים נמכרה בסך של 1,370,000, כשמסכום זה קיבלה האלמנה סך של 411,000 ₪ (המהווה 30% ממחיר הדירה) והנתבעים 1-3 סך של 959,000 ₪ (המהווה 70% ממחיר הדירה), בחלוקה שווה.

42. האלמנה הגישה תצהיר ובו חזרה על עיקרי טענותיה וציינה בנוסף שהסכימה לוותר על 20% מזכויותיה במסגרת הפשרה שהתנהלה בבית המשפט לענייני משפחה. בסיכומי האלמנה נטען, בתמצית, שהסכים אותו קיבלה בעקבות המכירה של דירת המגורים התקבל לא מכוח היותה יורשת של המנוח אלא מכוח הזכויות שלה בדירת המגורים על פי "חזקת השיתוף" ובאורח דומה יש להתייחס לכסף שהיה בחשבון הבנק של המנוח (151,800 ש"ח), כך שמחצית מהסכום (75,900 ש"ח) שייך לאלמנה ומחצית (75,900 ₪) קיבלה כיורשת.

הנתבעים 1-3 לא הגישו תצהירים מטעמם והסתפקו בחקירת האלמנה. יצוין כי בחקירת האלמנה אישרה האלמנה כי דירת המגורים נרכשה בשנת 2005 באמצעות הכספים שהתקבלו לאחר שהמנוח מכר דירה קודמת שהייתה בבעלותו ובעלות אשתו הראשונה.

במסמך הבהרה שהגישו הנתבעים 1-3 ביום 19/06/20 נטען, בתמצית, שהמנוח הוריש לאלמנה את הזכות למגורים עד סוף ימי חייה ובהליך שהתנהל בבית המשפט הסכימו הנתבעים 1-3 "לפדות" את חלקה של הנתבעת 4 בעזבון המנוח (זכות המגורים) ב- 30% משווי הדירה. לעמדת הנתבעים 1-3 לא יכולה להיות פרשנות אחרת לכך שהאלמנה ירשה את החלק בדירה שכן הדירה נמכרה על ידי ילדי המנוח תוך ניצול פטור ממכירת הדירה בהתאם לסעיף 49ב/ד לחוק מיסוי מקרקעין המעניק פטור ממכירת דירה רק לילדי ובן זוג המוריש. עוד נטען כי האלמנה חייבת את חובות המנוח גם בהיותה בת הזוג ובעניין זה מפנים הנתבעים 1-3 לרע"א 8791/00 **אניטה שלם נ' טווינקו בע"מ** (13/12/2006) (להלן: עניין אניטה).

כבר עתה יצוין, שההלכה שנפסקה בעניין אניטה אינה רלוונטית במאום לענייננו. במקרה שם מדובר היה בחובות שנוצרו אגב שימוש ברכוש המשותף וברי שמכוח חזקת השיתוף בנכסים קיימת גם חובה להשתתף בתשלום החובות שנוצרו אגב השימוש בנכסים משותפים. בענייננו, לנתבעת 4 כמו גם לנתבעים 1-3 אין כל אחריות ישירה ואישית לתאונה ותוצאותיה. בהתאם להוראות הדין, הניזוק יכול להיפרע מהם עד כפי חלקם בעזבון המנוח, שכן למעשה הפיצוי משולם לניזוק מהכספים שהשאיר אחריו המנוח.

43. לצורך העניין הנדון לפניי אכריע בטענות הצדדים, לרבות בשאלות המסורות לסמכותו העניינית של בית המשפט לענייני משפחה, מכוח "הסמכות הנגררת", לפי סעיף 76 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב) תשמ"ד 1984 (ע"א 436/01 **רכאב נ' רכאב**, פ"ד נח(6) 913; בש"א 2709/04 **עזרן שולמית נ' שני יעקב** (פורסם במאגרים)).

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

44. לאחר שעיינתי בטענות הצדדים ובחומר הראיות שהונח לפניי, נחה דעתי שבמחלוקת בין הנתבעים דין טענות הנתבעת 4 להתקבל וזאת מהנימוקים שיפורטו להלן:

א. המנוח והנתבעת 4 נישאו לפני שנת 1974 ולפיכך ענייניהם הרכושיים יבחנו על פי הלכת השיתוף, אשר נהגה קודם לחקיקתו של חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973. ב. בתמצית, הלכת השיתוף מורה כדלקמן:

"... בני זוג החיים יחדיו ומנהלים משק בית משותף במאמץ משותף, חזקה עליהם כי התכוונו לקיים ביניהם שיתוף כללי ומלא בכל הרכוש שנצבר במהלך חיי הנישואין שלהם..." (ראו ניסים שלם, **יחסי ממון ורכוש – הדין והפסיקה**, 2019, עמוד 88 וההפניות המובאות שם) (להלן: **"שלם"**). ר' גם פסק דינה של סגנית הנשיא כבוד השופטת אלה מירז בתמ"ש (משפחה חיפה) 43269-12-15 ש' א' נ' א' ר' (26.2.19).

ג. הפסיקה הגדירה את חזקת השיתוף כ"**חזקה החלה לגבי בני-זוג המנהלים אורח חיים תקין ושהתנהגותם מגלה מאמץ משותף, כי הרכוש שנצבר במהלך הנישואים מצוי בבעלותם המשותפת. השותפות נלמדת מנסיבות החיים המשותפים ומגמירות הדעת המיוחסת לצדדים"** (ע"א 1915/91 **יעקבי נ' יעקבי**, פ"ד מט(3) 529, 561-562 (1995)). התנאים אותם קבעה הפסיקה להחלת חזקת השיתוף בין בני זוג הם קיומם של "אורח חיים תקין" ו"מאמץ משותף". אשר לדרישה של קיום "אורח חיים תקין", הסתפקה הפסיקה בחיים משותפים תחת קורת גג אחת (ר' ע"א 595/69 **אפטה נ' אפטה**, פ"ד כה(1) 561, 566-567 (1971); ע"א 234/80 **גדסי נ' גדסי**, פ"ד לו(2) 645, 650, 652 (1982) (להלן: עניין גדסי); ע"א 1937/92 **קוטלר נ' קוטלר**, פ"ד מט(2) 233, 243-244 (1995) (להלן: עניין קוטלר)). אשר ל-"מאמץ משותף" הדרוש, נקבע בפסיקה שהמאמץ אינו חייב להיות כלכלי דווקא, וכולל גם בן זוג שאינו עובד או מפרנס אך הוא משקיע ממרצו בטיפוח משק הבית וגידול הילדים (ראו עניין קוטלר ועניין גדסי שאוזכרו לעיל).

ד. החזקה הפכה כמעט לחזקה חלוטה, בכל הנוגע לנכסים שנצברו במהלך החיים המשותפים (ר' תמ"ש (משפחה ירושלים) 41842-11-16 ש' א' נ' מ' ו' (15.8.18) והיא הוגדרה בפסיקה **"כדין כמעט קוגנטי"** (ר' שלם, בעמוד 86).

ה. אשר לנכסים חיצוניים שמקורם לא במאמץ משותף, בתחילה הבחינה הפסיקה באופן מוקפד ודווקני בין נכסים שנרכשו במהלך חיי נישואיהם של הצדדים, שלגביהם הוחלה חזקת השיתוף, לבין נכסים חיצוניים אשר מקורם שלא במאמץ משותף של הצדדים, כגון שנרכשו קודם לנישואין או שבאו למי מבני הזוג בירושה או במתנה (ר' ע"א 630/79 **ליברמן נ' ליברמן**, פ"ד לה(4) 359, 370 (1981)). עם זאת, ברבות הימים טושטשה וצומצמה אף האבחנה החדה בין נכסים חיצוניים לנכסים אשר נצברו במהלך החיים המשותפים תוך השקעת מאמץ משותף.

ו. בפסיקה נקבע לא אחת כי קיום התנאים הבסיסיים של הלכת השיתוף למשך תקופה ארוכה מקים את תחולתה של חזקת השיתוף גם על נכסים חיצוניים והנטל הוא על הטוען

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

כנגד השיתוף – לשלול חזקה זו (ר' למשל דברי כבוד השופט שמגר בע"א 806/93 **הדרי נ' הדרי**, פ"ד מח(3) 685 (1994) בפסקה 4 (להלן: עניין הדרי) וכבוד השופט בך בע"א 2280/81 **אבולוף נ' אבולוף**, פ"ד מז 596 (1993)).

ז. בהתאם להלכה, עצם רישום הדירה על שם אחד מבני הזוג בלבד אינו מועיל לסתירת חזקת השיתוף – "עובדת רישומה של הדירה כולה על שם הבעל אין בה כדי לגלות כוונה סותרת להנחת השיתוף בדירה, שהרי כל עיקרה של חזקת שיתוף נכסים נוצרה ובאה למקרה כגון דא, שהרכוש המסויים נרשם רק על שם אחד מבני הזוג" (עניין הדרי ועניין גדסי לעיל).

ח. בנסיבות העניין שלפנינו קיימים לטעמי נתונים משכנעים, המוליכים למסקנה בדבר החלתה של חזקת השיתוף על דירת המגורים ועל הכסף בחשבון הבנק של המנוח: ראשית, הנכס העיקרי שבמחלוקת הוא דירת המגורים בה התגוררו בני הזוג במשך שנים רבות. דירת מגורים היא, כידוע, גולת הכותרת של חזקת השיתוף (א' רוזן-צבי **דיני המשפחה בישראל – בין קודש לחול** 153-154 (פפירוס, תש"ן)). דירת המגורים מסווגת כאחד מ"נכסי המשפחה" והיא הבולטת שביניהם, להבדיל מ"נכסים עסקיים". באשר לנכסי משפחה, דורש משפטנו כמות צנועה יותר של ראיות להוכחת חזקת השיתוף. הדברים אמורים בייחוד כאשר דירת המגורים היא הנכס העיקרי של המשפחה (ראו עניין הדרי).

שנית, מדובר בבני זוג שהיו נשואים וקיימו משק בית משותף במשך כ- 47 שנים. עצם החיים במשך תקופה ארוכה תחת קורת גג משותפת וקיום אורח החיים שהתאפיין בהשקעת מאמץ משותף ומשאבים משותפים באחזקת הנכס ובפיתוחו במשך שנות המגורים הרבות בו – כל אלה גוברים על העובדה – הניצבת לעצמה – כי הדירה נרכשה באמצעות מימוש נכס שהיה בבעלות המנוח עובר לנישואים. בנסיבות כגון אלה שלפנינו, היינו נסיבות של נישואים ארוכים במשך 47 שנה, בהן מקיימים שני בני הזוג את המשק המשפחתי במאמץ משותף, בין על-ידי עבודה בבית ובין על-ידי עבודת חוץ, מיטשטשים הגבולות ומתערבבים המשאבים. וכפי שנקבע בעניין הדרי: "**חזקת השיתוף איננה פרי של אירוע נקודתי אלא היא עולה מתוך תהליך שביטוי בחיים המשותפי ובמאמץ המשותף, וככל שמשך הנישואין מתארך, הופכת טענה מאוחרת בדבר המשך קיומה של הפרדה למלאכותית יותר ולבלתי אמינה יותר**".

שלישית, ההכרעה אליה הגיעו הצדדים בבית המשפט לענייני משפחה תומכת לטעמי בטענת הנתבעת 4, בנסיבות בהן נקבע במסגרת הסכמת הצדדים שהנתבעת 4 תקבל 30% משווי הדירה בכפוף לסילוק מלוא טענותיה בכתב התביעה (טענות לזכויות על פי חזקת השיתוף). לא צוין במסגרת הפשרה ובכל מקום אחר, שהנתבעים 1-3 הסכימו "לפדות" את זכות המגורים של התובעת תמורת 30% מערך הדירה. בעניין זה יש להוסיף ולהדגיש,

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 15-05-31886 פלוגית נ' ז.ל ואח'

- המדובר בטענה עובדתית שהעלו הנתבעים 1-3 בסיכומים מטעמם והיה צריך להוכיח טענה זו באמצעות הגשת תצהיר או באמצעות ראייה אחרת, שלא הוגשה לתיק.
- ט. באורח דומה יש לקבוע שהנתבעת 4 זכאית למחצית מהכספים שהחזיק המנוח בחשבון הבנק מכוח חזקת השיתוף ומחצית קיבלה בירושה.
45. אחר האמור, עזבון המנוח כולל את החלק אותו ירשו הנתבעים 1-3 בדירת המגורים (70% מערך הדירה לפי שווי המכירה, ובסך כולל של 959,000 ש"ח) וכן את החלק שירשה הנתבעת 4 מתוך הכספים שהחזיק המנוח בחשבון בנק (מחצית מהסכום הכולל, ובסך של 75,900 ₪).
46. מן המקובץ עולה כי יחס חלקיהם של הנתבעים בעזבון המנוח הוא כדלקמן:
- הנתבעים 1-3 92.67% בחלוקה שווה (30.89% לכל אחד) והנתבעת 4 - 7.33%.
47. משהוכרעה סוגיית את סוגית החבות נותר אפוא לדון בשאלת הנזק.

הנזק:

הפגיעה, הנכות הרפואית והתפקודית

48. בעקבות התאונה טופלה התובעת בבית החולים "אסף הרופא" (להלן: בית החולים). בבדיקה שנערכה לה אובחן "שבר סובטרוכנטרי בצוואר הירך משמאל" וביום 07/11/2013 עברה התובעת ניתוח לקיבוע השבר באמצעות LONG PFNA. בתום אשפוז שנמשך שישה ימים, שוחררה התובעת מבית החולים להמשך טיפול שיקומי תחת הוראות שונות (ר' סיכום אשפוז מיום 12/11/2013 – צורף כנספח לתצהיר התובעת).
49. עם תום האשפוז הועברה התובעת ביום 12/11/2013 למרכז הרפואי הגריאטרי "שמואל הרופא" להמשך מעקב ושיקום ושם אושפזה למשך תקופה ממושכת של כארבעה חודשים, עד ליום 18/03/2014. מדוח סיכום האשפוז שצורף לראיות התובעת עולה כדלקמן:
- "...הועברה למחלקתנו ב 12.11.13 להמשך מעקב ושיקום.**
- במהלך האשפוז עברה הערכה ע"י צוות רב מקצועי וקיבלה טיפול פיזיותרפי וריפוי בעיסוק.**
- נבדקה מספר פעמים ע"י אורתופד – לאחר 6 שבועות קיבלה אישור לדריכה מלאה. עקב השבר המסובך המלך השיקום היה ארוך - 4 חודשים.**
- ביום שחרורה לקהילה, החולה הולכת באופן עצמאי עם הליכון גלגלים, עדיין כאבים בזמן דריכה על רגל שמאל.**

מבחינה תפקודית- החולה זקוקה לעזרה בינונית ברחצה ולבוש תחתון."

50. התובעת הגישה את חוות דעתו של ד"ר דרור רובינסון, מומחה בתחום האורתופדיה. המומחה קבע בחוות דעתו, שבעקבות התאונה נותרה לתובעת נכות צמיתה (משוקללת) בשיעור 47%, כדלקמן: 30% נכות בגין הגבלת תנועה בפרק ירך שמאל, לפי סעיף 148 ז' לתקנות הביטוח הלאומי (קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה), התשט"ז-1956 (להלן: תקנות הנכות), 10% נכות בגין צלקת רגישה לפי סעיף 175 ב' לתקנות הנכות, 5% נכות בגין קיצור ירך שמאל לפי סעיף

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

47 5 ב' לתקנות הנכוחות ו-10% נכות בגין הגבלה תנועה קלה בעמוד השדרה המותני, לפי סעיף 37 א' לתקנות הנכוחות.

המומחה מטעם התובעת ציין בחוות דעתו, שקיימת פגיעה תפקודית ניכרת וכי התובעת איבדה חלק גדול מיכולתה לעסוק בפעילות גופנית עקב הפגיעה.

אשר לנכויות הזמניות, המומחה העריך שהתובעת הייתה באי כושר מלא ממועד התאונה ועד ליום 31/12/2014, ובהמשך ועד ליום 30/6/2014 באי כושר חלקי (50%).

51. הנתבעים 1-3 הגישו את חוות דעתו של ד"ר אילן כהן, מומחה בתחום האורתופדיה. המומחה קבע בחוות דעתו שבעקבות התאונה נותרה לתובעת מגבלה תפקודית קלה, ונכות צמיתה בשיעור 10% בגין השבר בירך, לפי סעיף 48 (1) ו' לתקנות הנכוחות ו-5% נכות נוספים, בגין הצלקות הניתוחיות, לפי סעיף 75(1) בין א' ו- ב' לתקנות הנכוחות (מותאם). מומחה הנתבעים העריך שהתובעת הייתה באי כושר מלא לאחר התאונה במשך שלושה חודשים, ובהמשך באי כושר חלקי (50%), במשך שלושה חודשים נוספים.

52. נוכח הפער בין חוות דעת הצדדים, מונה ד"ר בעז ליברמן כמומחה מטעם בית משפט (להלן: מומחה בית משפט). המומחה עיין בתיעוד הרפואי ובחוות דעת הצדדים, בדק את התובעת והעריך בחוות דעתו, שבעקבות התאונה נותרה לתובעת נכות צמיתה משוקללת בשיעור 27.1%, לפי החלוקה הבאה: 15% נכות, בגין תנועות מפרק הירך, לפי סעיף 28(1) ו' לתקנות הנכוחות (מותאם), 5% נכות, בגין הצלקות הניתוחיות לפי סעיף 75(1) לתקנות הנכוחות (מותאם), 5% נכות בגין קיצור הגפה, לפי סעיף 47(5) ב לתקנות הנכוחות (מותאם) ו-5% נכות בגין כאב גב תחתון, לפי סעיף 37(7) א (בחלקו – נוכח מצב רפואי קודם). בנוסף, העריך המומחה שלאחר התאונה הייתה התובעת באי כושר מלא במשך חצי שנה ולאחר מכן באי כושר חלקי (50%) במשך שלושה חודשים עוקבים.

53. הנתבעים 1-3 לא הסכימו עם קביעות מומחה בית המשפט והזמינו אותו לחקירה על חוות דעתו. עיון בסיכומי הנתבעים מעלה כי הנתבעים חולקים על קביעת המומחה ביחס לקיצור בגפה (סעיף 82 לסיכומי הנתבעים 1-3). בעניין זה נטען שאין מקום להעניק לתובעת 5% נכות בגין הקיצור בגפה, שכן מדובר לעמדתם בקיצור שהינו מתחת ל-2 ס"מ, כך שאינו מקנה אחוזי נכות, לפי תקנות הנכוחות (סעיף 82 לסיכומי הנתבעים 1-3).

המומחה מטעם בית משפט נשאל והשיב שמצא בבדיקת התובעת קיצור קל של הירך "בגבול ה-2 ס"מ", וציין שהמילה "גבול" לא מופיעה בחוות הדעת (עמ' 11 ש' 21-23 לפרוטוקול הדיון מיום 6/10/19).

בהמשך חקירתו, הסביר המומחה מדוע הוא סבור שנכון לפסוק לתובעת 5% נכות, בגין הקיצור בגפה:

"...האפשרות שלנו במקרה גבול כמו שניתן לנו עד היום זה לקבוע איזה שהם תקנות ביניים בין לבין. קביעת אורך מוחלטת נעשית על פי בדיקה...בדיקה שמיותרת במקרה זה לחלוטין. הבדיקה הפיזיקלית בעודה נשענת על מספר נקודות אנטומיות נותנת לנו הערכה ברמת

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

סבירות גבוהה שרגישותה פחות מחצי ס"מ. בקביעת המל"ל את קו שני הסנטימטר כגבול מתייחסים לרוב לאנשים שעקב בעיה התפתחותית כזו או אחרת קיים קיצור של עד 2 ס"מ, דבר שהגוף יכול לרוב לסבול אותו עקב משך הזמנים הרב שחולף מיום הלידה ועד הגעה לבגרות, בעוד שקיצור חריף כמו שהתרחש במקרה שבנדון של כ- 2 ס"מ גורם בפועל תמיד לצליעה, ולפגיעה תפקודית ולכן קבעתי 5 אחוז הנובעת פה מדרגת ביניים כפי שאני רואה זאת בתקנת המל"ל" (עמ' 11-12 לפרוטוקול הדיון מיום 6/10/19).

54. עדותו המקצועית והבהירה של המומחה שפכה אור על מצבה הרפואי של התובעת בעקבות התאונה (לא רק ביחס לקיצור בגפה). קביעותיו של המומחה מעוגנות בניסיונו המקצועי, כמו גם בתיעוד הרפואי שעמד לפניו, ומשלא נבקעו בהן בקיעים של ממש אני מוצא לאמצן ולקבוע שבעקבות התאונה נותרה לתובעת נכות רפואית משוקללת בשיעור 27.1% נכות וכן נכויות זמניות, כפי שהעריך המומחה בחוות דעתו.

55. אשר לפגיעה התפקודית, בהתאם להלכה הפגיעה התפקודית נקבעת בידי בית-המשפט על-יסוד מכלול הראיות והנסיבות שלפניו. הנכות הרפואית משמשת נקודת מוצא, אולם יש להוסיף ולבחון את השפעתה על הנפגע המסוים. כך, בין השאר, יש לתת משקל להיקפה, אופייה ומיקומה של הפגיעה ולהתייחס להשפעתה של הנכות על תפקודו של הנפגע תוך התחשבות בגילו, השכלתו וכישוריו. משקל ממשי יינתן לראיות הנוגעות להשלכה התפקודית בפועל, למשל - שינויים שחלו בתפקודו של הנפגע (ע"א 3049/03 גירוגיסיאן נ' רמזי, פ"ד נב(3) 792 (1995); ע"א 2113/90 אדלר נ' סוכנויות דרום בע"מ (1992); ע"א 6601/07 אבו סרחאן נ' כלל חברה לביטוח בע"מ (2010)).

56. התובעת ילידת 29/10/1945, בת 68 במועד התאונה ובת 75 היום. בתצהירה תיארה התובעת את קורותיה מאז התאונה ועד היום, ציינה שהתאונה שינתה באורח משמעותי את חייה כך שלאחר התאונה היא מוגבלת בתפקוד, הפכה לנטל על בני משפחתה, סובלת מכאבים קשים ונזקקת לטיפול תרופתי נגד כאבים ומעקב רפואי. בתה של התובעת מסרה אף היא בתצהירה כי מאז התאונה התובעת מוגבלת מאוד, סובלת מכאבים עזים, לא מתפקדת טוב במשק הבית, לא מסוגלת לעשות קניות ולסחוב דברים ולכן היא (הבת) מסייעת לה. בסיכומי התובעת נטען שהנכות התפקודית גבוהה באופן ניכר משיעור הנכות הרפואית.

57. הנתבעים טוענים שנכותה של התובעת אינה תפקודית ומוסיפים בתמצית כדלקמן: לתובעת עבר רפואי שאינו קשור בתאונה; חלק מהנכות שנקבעה על ידי המומחה אינה תפקודית; התובעת העידה זמן רב בעמידה ועובדה זו אינה מתיישבת עם הטענה שהיא אינה יכולה לעשות דבר; מתניידת באופן עצמאי ואינה מקבלת היום סיוע של ביטוח לאומי.

58. בחקירתה הנגדית חזרה התובעת על טענותיה. השיבה שהיא נעזרת בילדיה ובעיקר בבתה, לצורך קניות וניקיונות בבית.

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

59. אין חולק, כי התובעת סבלה מבעיות רפואיות עובר לאירוע התביעה אך לא הוכח שמדובר בבעיות רפואיות משמעותיות ו/או כאלה שהגבילו אותה בתפקוד. בהתאם לחוות דעת מומחה בית המשפט, התובעת סבלה מבעיה ניוונית בעמוד השדרה המותני עובר לתאונה אך מדובר בבעיה שהייתה פחות פעילה החל משנת 2006 (שנים עובר לתאונה) והתחדשה לאחר התאונה.

גרסת התובעת ולפיה עובר לתאונה נהגה לקיים שגרת חיים תקינה ועצמאית נתמכה גם בעדות בתה ולא נסתרה במאום. אני מקבל את גרסת התובעת, כי התאונה שינתה את חייה וכי מאז התאונה היא מוגבלת בתפקוד. טענות אלה נתמכות בקביעות מומחה בית משפט שהעריך כי נותרה לתובעת נכות שאינה זניחה בעקבות התאונה. יחד עם האמור, אני סבור שיש ליחס לצלקות שנותרו בעקבות התאונה משמעות תפקודית.

60. לאור מכלול העדויות והראיות שהוצגו בפניי, ובשקלול טיבה וטיבעה של הפגיעה, בהתחשב במשמעות התפקודית של הנכות הרפואית שנקבעה לתובעת, כמו גם בגילה, אני מוצא להעמיד את שיעור השפעת הנכות על כושר תפקודה הכללי על 23.29% (באורח דומה לשיעור הנכות הרפואית ללא הצלקות).

61. משקבעתי את הנכות התפקודית אפנה לכימות ראשי הנזק.

שיעור הנזק

62. למען הנוחות אחזור על הנתונים הרלוונטיים הנדרשים:

התובעת ילידת: 29/10/1945.

מועד האירוע: 06/11/2013.

גיל התובעת בעת התאונה: 68.

גיל התובעת כיום: 75.

שיעור נכות רפואית: 27.1%.

שיעור נכות תפקודית: 23.29%.

עזרת הזולת עבר ועתיד

63. בסיכומיה, טוענת התובעת שהיא נזקקה לעזרה של בני משפחתה בתקופת האשפוז הממושכת (לביצוע פעולות יום יומיות) וכך גם לאחר ששוחררה מהאשפוז, בחלוף ארבעה חודשים והתהלכה בעזרת הליכון. התובעת ציינה שבשנה הראשונה לאחר התאונה היא נאלצה להעסיק עוזרת בשכר (בעלות 50 ₪ לשעה למשך חמש שעות כל יום) ובתקופה של מספר חודשים קיבלה גם עזרה של המוסד לביטוח לאומי במשך שעה ביום. בתה של התובעת מסרה בתצהירה שהיא נאלצה לסייע לאמה במשך תקופת האשפוז בבית החולים "אסף הרופא" ו-"שמואל הרופא", נעדרה מעבודתה, הייתה צמודה לאמה וישנה בלילות לצד מיטתה.

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

- הבת מסרה בתצהירה שבשנה הראשונה לאחר התאונה, אמה הייתה סיעודית ונזקקה לעזרה צמודה 24 שעות ביממה. מעבר למטפלת של הביטוח הלאומי הבת הייתה מטפלת בתובעת, מלבישה אותה, מכינה לה לאכול ודאגה לטפל במשק הבית. בהתאם למידע שמסרו התובעת ובתה, מאז התאונה התובעת מוגבלת בתפקוד, סובלת מכאבים ואינה מתפקדת טוב במשק הבית (אינה מסוגלת לעשות קניות ולסחוב דברים ומתקשה בבישול) ובתה מסייעת לה. התובעת עותרת לפיצוי בראש הנזק עזרת הזולת לתקופת העבר בסך 222,000 ₪ ולתקופת העתיד על סך 413,097 ₪ (החישוב נערך לפי 3,000 ₪ לחודש).
64. הנתבעים טוענים כי התובעת לא הוכיחה את הוצאותיה בגין העזרה הנטענת בעבר; לא צורפו אסמכתאות המעידות שבתה הפסידה ימי עבודה ולא צורפו אסמכתאות המעידות על עזרה בשכר; עזרת הבת לא חרגה מעזרה רגילה של בת משפחה; בחוות דעת המומחה לא צוין צורך בעזרה; חישוב העזרה לעתיד מופרז בשים לב לתוחלת החיים הצפויה של התובעת ובכל מקרה יש לנכות את כספים שקיבלה התובעת מהמוסד לביטוח לאומי.
65. אני מקבל את גרסת התובעת ובתה (שלא נסתרה), כי בתקופת השנה שלאחר התאונה התובעת נזקקה לעזרה מסיבית ומקיפה וכי עזרה זו ניתנה לה על ידי בני משפחתה, ובעיקר בתה. התובעת סבלה משבר בצוואר הירך, אושפזה למשך ארבעה חודשים ושוחררה לביתה כשהיא מתניידת בסיוע הליכון. המומחה מטעם בית משפט העריך שהתובעת הייתה באי כושר מלא (100%) במשך חצי שנה ובאי כושר בשיעור 50% במשך שלושה חודשים לאחר מכן. אין ספק כי בתקופות אלה נזקקה התובעת לעזרה מוגברת של בני משפחתה.
66. התרשמתי בנוסף, כי גם לאחר תקופה זו, היום וגם בעתיד, התובעת נזקקה ותזדקק לסיוע נוסף מבני משפחתה, לבטח במטלות הבית הקשות. התובעת סובלת מנכות אורתופדית שאינה זניחה. המגבלה ברגלה מקשה, מכבידה ומגבילה את התפקוד.
67. ההלכה היא, שאם ניזוק זקוק לעזרה שניתנה לו על-ידי קרוב משפחה, אין לראות בכך בלבד, עילה לשלילת הזכות לקבל פיצוי מן המזיק (דוד קציר **פיצויים בשל נזק גוף** 424 (התשנ"ח, 1997), ראה גם ע"א 93/73 **שושני נ' קראוז ואח'**, פ"ד כח (1) 277). השאלה איננה אם התובעת קיבלה בפועל עזרת צד ג', אלא אם הייתה זכאית לקבלת עזרה כזאת ואם זו ניתנה לו בין על ידי אדם שאיננו קרוב משפחה ובין על ידי קרוב. התשובה לשאלה האחרונה יכול שתשפיע על שיעורו של הפיצוי.
68. לעניין שיעורו של הפיצוי, וכמפורט בעניין שושני הנ"ל, יש לקבוע כי יש להעמיד את הסכום על שיעור נאות (שם, 279-280א), ובהעדר נתונים אובייקטיביים, יפסק סכום גלובלי לטובת התובעת (ראה ע"א 315/83 **עגור נ' איזנברג ואח'**, פ"ד לט (1) 197, 205, וכן ע"א 663/84 **עטיה נ' עטיה**, פ"ד מד (3) 720, 730) על בסיס הלכה זו, ובהעדר נתונים על הוצאה ממשית ועל היקפה, יש לקבוע את הפיצוי בראש נזק זה, על דרך האומדנה.

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

69. אירוע התביעה אירע בחודש נובמבר 2013, מני אז ועד היום עברו כמעט שבע שנים. בנסיבות העניין, אני מוצא להעמיד את עזרת צד ג' לעבר על סכום של 35,000 ₪, מעבר לעזרה שקיבלה התובעת מהמוסד לביטוח לאומי. באשר לעתיד, הנכות ממנה סובלת התובעת והשפעתה על תפקוד התובעת מחייבת עזרה, לכל הפחות, בביצוע מטלות הבית הקשות. על דרך האומדנה אני מוצא להעמיד את עזרת צד ג' לעתיד על סך 30,000 ₪.

הוצאות נסיעה, הוצאות רפואיות והוצאות אחרות

70. התובעת עותרת לפיצוי בגין הוצאות רפואיות והוצאות נסיעה לתקופת העבר והעתיד. נטען שהתובעת נזקקה לטיפולים רפואיים רבים ונשאה בהוצאות בגין השתתפות בטיפולים ובהוצאות נסיעה ולבטח תידרש לכך גם בעתיד.

71. הנתבעים טוענים כי לא צורפו אסמכתאות להוכחת ההוצאות הנטענות וביחס לעתיד, אין כל אינדיקציה לכך שהתובעת לא תוכל להשתמש בתחבורה ציבורית.

72. הוצאות רפואיות והוצאות נסיעה הינן 'נזק מיוחד', הטעון פירוט והוכחה הן בדבר הצורך בהוצאתו והן בדבר עלותו (ראה: ד. קציר **דיני הנזיקין** 11, 480 ואילך ו-486 ואילך (2003); ע"א 357/80, **נחום נ' ברדה**, פ"ד לו(3) 762; ע"א 4986/91 **המגן חברה לביטוח בע"מ נ' נחום** (1994)). ברם, סביר לקבוע, שהתובעת הגיעה למעקבים רפואיים בקופת חולים ובבתי חולים ונדרשה לטיפולים רפואיים לרבות טיפולי פיזיותרפיה ובדיקות רבות כמו כן נשאה בהשתתפות ברכישת תרופות. משהוכחה לפני נחיצות הטיפולים, המעקב הרפואי וממילא הוצאות הנסיעות הכרוכות בכך, ראוי לפסוק לתובעת סכום סביר שישפה אותה על הוצאותיה.

73. במקרה מעין זה, בהתאם לפסיקה, נכון לפסוק הוצאות סבירות על דרך אומדנה ו"על הצד הנמוך והבטוח" - לשם שמירה על האיזון הראוי (ראה, למשל: ע"א 307/77 **מור נ' עזבון המנוח שעה בוך**, פ"ד לב(1) 654; י. קציר בספרו **פיצויים בשל נזק גוף** עמוד 682 ואילך (מהדורה חמישית התשס"ג-2003); ע"א 77/67, **מ"י נ' דהאן**, פ"ד כא(2) 128; ת.א. (תל-אביב-יפו) 394/98, **אלטאויל אמיר נ' נחמיאס** (2006); ת.א. (תל-אביב-יפו) 1616/04, **שרף נ' אסותא-מרכזים רפואיים בע"מ** (2009); ת.א. (ירושלים) 1515/96 **יהושוע נ' הסתדרות** (1999)).

74. בנסיבות העניין, בשים לב לכל הנתונים המפורטים עד כאן, אני אומד את הוצאות התובעת בגין נסיעות והוצאות אחרות, בסך 10,000 ₪ לעבר ולעתיד.

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלונית נ' ז.ל ואח'

נזק לא ממוני

75. התובעת עותרת לפיצוי בגין נזק לא ממוני, בגין הסבל שעברה בעקבות השבר בירך, הניתוח, תקופת האשפוז הממושכת (למעלה מארבעה חודשים) וכן בגין השפעת הנכות על תפקודה ועל חייה, כפי שפורט לעיל. הנתבעים הציעו לפצות את התובעת בראש נזק זה בסך 10,000 ש"ח.

76. בעת שקילת הנזק הלא ממוני, ראוי לתת ביטוי לתהליך שעברה התובעת לאחר התאונה, לכאבים שסבלה, לתקופת בהן לא הייתה מסוגלת לתפקד ולדאוג לעצמה לצרכים הבסיסיים וכן לנכות שנותרה לה. ללא ספק האירוע גרם לתובעת לסבל יומיומי משמעותי.

77. בהתאם להנחיות בפסיקה בנוגע לפיצוי בגין נזק לא ממוני בתביעות נזיקין מסוג זה, ובשים לב לסבל שהיה מנת חלקה של התובעת מאז התאונה ולנכות שנותרה, אני מעמיד את הפיצוי בגין נזק לא ממוני על סך של **150,000 ₪**.

סוף דבר

1.	התביעה מתקבלת.
2.	<u>סה"כ נזקי התובעת הם כדלקמן:</u>
	עזרת הזולת בעבר ובעתיד - 65,000 ₪
	הוצאות רפואיות, נסיעה והוצאות אחרות 10,000 ₪
	נזק לא ממוני 150,000 ₪

	סה"כ פיצוי 225,000 ₪

78. אחר כל האמור לעיל, נזקה של התובעת עומד על סך של 225,000 ₪, בצירוף הוצאות משפט בסך 5,632 ₪ ושכ"ט עו"ד בשיעור 23.4% (52,650 ₪), הפיצוי המגיע לתובעת עומד על סך כולל בשיעור **283,282 ₪**.

79. נוכח קביעותי לעיל, אני מחייב את הנתבעים לשלם לתובעת את הפיצוי כדלקמן:

א. הנתבעת 1 תשלם לתובעת סך כולל בשיעור 87,502 ₪ (30.89% מהפיצוי, כפי חלקה בעזבון המנוח).

ב. הנתבע 2 ישלם לתובעת סך כולל בשיעור 87,502 ₪ (30.89% מהפיצוי, כפי חלקו בעזבון המנוח).

ג. הנתבע 3 ישלם לתובעת סך כולל בשיעור 87,502 ₪ (30.89% מהפיצוי, כפי חלקו בעזבון המנוח).

בית משפט השלום ברמלה

ת"א 31886-05-15 פלוגית נ' ז.ל ואח'

ד. הנתבעת 4 תשלם לתובעת סך כולל בשיעור 20,776 ₪ (7.33% מהפיצוי, כפי חלקה בעזבון המנוח).

80. כמו כן, יישאו הנתבעים בתשלום יתרת האגרה כפי שיעור חלקם בפיצוי.

81. הסכומים ישולמו בתוך 30 יום ויישאו ריבית והצמדה עד מועד התשלום בפועל.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בתוך 45 יום.

המזכירות תשלח את פסק הדין לצדדים.

פסק הדין מותר בפרסום שעה שהוא אינו כולל פרטים מזהים של התובעת.

ניתנה היום, ט"ו תמוז תש"פ, 07 יולי 2020, בהעדר הצדדים.

דב גוטליב, שופט